

Weihnachtsoratorium

Toen Bach in 1734 aan zijn *Weihnachtsoratorium* begon, had hij de *Johannes-* en de *Matthäus-Passion* al op zijn naam staan. Die ervaring klinkt door in het Weihnachtsoratorium, maar er zijn ook grote verschillen tussen de passies en het kerstoratorium. Werden de passies in Bachs tijd in één dienst uitgevoerd, het zesdelige *Weihnachtsoratorium* daarentegen werd over zes diensten uitgesmeerd. Een ander verschil met de passies zijn het uitbundige gebruik van hoorns, trompetten en pauken, deze instrumenten mochten niet worden gebruikt tijdens vieringen in de lijdens tijd.

Net als in de eerdere passies volgt Bach in het *Weihnachtsoratorium* de evangelietekst op de voet. De evangelist, de verteller, zingt de letterlijke Bijbeltekst op 'verhoogde toon', als recitatief. De tussengevoegde aria's voor de solozangers reflecteren op de Bijbelverzen. Het koor vertolkt de rol van de herders, de engelen en de wijzen. In de koralen weerspiegelt het koor de zingende kerkgemeenschap> De teksten, geschreven door Picander, zijn ontleend aan het Mattheus- en Lukasevangelie.

Concertkoor Gloria Deo voert de eerste vier cantates uit.

Deel 1 voor de eerste Kerstdag

Bijzonder aan het *Weihnachtsoratorium* is dat Bach elk van de zes delen een eigen karakter geeft. Dat hoor je het duidelijkst in de gebruikte instrumenten. In het vrolijke openingskoor dragen fluiten, hobo's, trompetten en pauken bij aan de vreugde omdat Jezus is geboren. Het koor spoort je vanaf de eerste noten aan om blij te zijn: "Juich, wees blij, prijs de dag".

In de aria 'Großer Herr, o starker König' krijgt de trompet naast de baszanger zelfs een solorol. In deze aria staat de trompet symbool voor de majesteit van God. De trompet valt echter stil op het moment dat het in de tekst over de "harde kribbe" gaat, alsof Bach daarmee wil illustreren hoe ongepast deze vernedering is voor de eeuwige Zoon van God.

Deel 2 - voor de tweede Kerstdag

In dit deel staan de herders en de engelen centraal. Dat hoor je direct aan het begin. Anders dan in de overige vijf delen klinkt hier geen monumentaal openingskoor, maar een instrumentale 'Sinfonia'. Om de herderlijke sfeer te onderstrepen schrijft Bach zelfs twee bijzondere soorten hobo's voor: de oboe d'amore (een hobo met een zachte lieflijke klank) en de oboe da caccia (een jachthobo die juist een meer snerpende klank heeft). De engelen jubelen in het koorstuk 'Ehre sei Gott in der Höhe'. Het middengedeelte op de tekst "vrede op aarde" wordt veel zachter gezongen. Je hoort allerlei dalende lijnen die de vrede symboliseren die het Kind op aarde heeft gebracht.

Deel 3 - voor de derde Kerstdag

In het derde deel van het *Weihnachtsoratorium* wordt het bezoek van de herders aan de stal bezongen. Na het gezang van de engelen gaan de herders op weg naar de stal in Bethlehem en aanbidden het kind Jezus in de kribbe. Dankbaarheid staat centraal. Het bijzondere is dat dit deel begint en besluit met opnieuw een feestelijk koorstuk. De pauken en trompetten uit deel 1 zijn terug.

Deel 4 - voor de Nieuwjaarsdag

Op Nieuwjaarsdag werd in Bachs tijd het feest van de besnijdenis van Christus gevierd. Ook werd bij de besnijdenis de naam van het kind Jezus bekend gemaakt. Over die naam, die bij de gelovige geen angst kan opwekken, gaat de prachtige aria 'Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen'. In deze beroemde 'echo-aria' zet Bach het echo-effect op een ontroerende manier in. De muziek is gegoten in een dialoog tussen de gelovige en het kind Jezus. De gelovige stelt een aantal retorische vragen die door het kind bevestigd (in echo) worden beantwoord. Ook de solo hobo doet in dit echospel mee.